

Αμερικανοί μετανάστες στην ΕΣΣΔ

1930-1934

Στα χρόνια της Μεγάλης Ύφεσης, η Αμερική πλήρωσε ακριβό τίμημα στους «αδίστακτους αργυραμοιβούς», όπως τους χαρακτήρισε ο πρόεδρος Ρούσβελτ. Μια από τις τραγικές συνέπειες υπήρξε και το πρωτόγνωρο για τα ιστορικά χρονικά μεταναστευτικό ρεύμα Αμερικανών πολιτών προς την ΕΣΣΔ

ΠΑΝΟ: Αγώνας μπίτζμπολ των Αμερικανών ανταποκριτών στο πάρκο Γκόρκι, 1936

ΚΑΤΩ: Η ομάδα μπίτζμπολ, Λέσχη Ξένων εργατών της Μόσχας

Το μεγάλο Κραχ, όπως έγινε γνωστό, του 1929 στην Αμερική ακολούθησαν τα χρόνια της Μεγάλης Ύφεσης, οπότε στρατιές ανέργων συνωστίζονταν στις αμερικανικές πολιτείες περιφέροντας τη δυστυχία και την απελπισία τους. Τίποτα δεν έμοιαζε ελπιδοφόρο, τίποτα δεν έδειχνε πως θα έρθουν καλύτερες μέρες. Οι άνεργοι στις Ηνωμένες Πολιτείες, τόσο σε απόλυτους αριθμούς όσο και αναλογικά, ήταν περισσότεροι από κάθε άλλο μέρος της γης.

Η χώρα των ονείρων είχε ξαφνικά χτυπηθεί από έναν ανεμοστρόβιλο, τον οποίο δημιούργησε η πλεονεξία της καλπάζουσας ευημερίας του Νέου Κόσμου. Το ένα τέταρτο του εργατικού δυναμικού της χώρας είχε μείνει δίχως εργασία και κυρίως δίχως την ελπίδα μιας ευνοϊκής εξέλιξης. Το μόνο που τους είχε μείνει, ήταν το λιγοστό κουράγιο να στέκονταν όρθιοι, με διαλυμένη την αξιοπρέπεια, για ώρες σε ατελείωτες ουρές περιμένοντας τη σειρά τους για ένα κομμάτι ψωμί. Στρατιές εξαντλημένων ανέργων στις αμερικανικές εθνικές οδούς και στις εισόδους των σιδηροδρομικών σταθμών περίμεναν μερόνυχτα με την ελπίδα ενός μεροκάματου. Έτσι, η ζωή περνούσε από συσσίτιο σε συσσίτιο. Όλοι αυτοί είχαν χάσει τις περιουσίες τους εξαιτίας της Μεγάλης Ύφεσης και η παταγώδης αποτυχία του καπιταλισμού δεν φάνταζε στο μέλλον τους σαν μια εκ νέου ευκαιρία για ανάκαμψη και άνευ ορίων πλουτισμό, όσο σαν ένα τετελεσμένο γεγονός που το βίωναν με τραγικό τρόπο στο πετσί τους.

«Υπαίθριες φωτίες έλαμπαν χθες βράδυ στις ζούγκλες του δυτικού τμήματος της πόλης. Η ζούγκλα μέσα στα όρια των οδών Σπρινγκ, Γουέτ, Κλάρκσον, και Ουάσιγκτον, με τους σωρούς

Η Αμερική μετά τον εκτροχιασμό του φιλελεύθερου καπιταλισμού βρισκόταν μπροστά στο φάσμα μιας γενικευμένης φτώχειας

της από τούβλα και ερημωμένη, θύμιζε βομβαρδισμένο χωριό της Γαλλίας... Γκρεμισμένες καμινάδες βγαίνουν μέσα από τρύπες στο έδαφος, τις οποίες έχουν ανοίξει οι άνεργοι για να προστατευθούν από τον χειμώνα. Καλύβες από κασόνια, παλιές λαμαρίνες βρόμικοι τσιμεντόλιθοι, δοκάρια, πισσόχαρτο, ορθώνονται άλλα πάνω στους σωρούς των τούβλων κι άλλα είναι χωμένα ανάμεσα στα τούβλα». Με τέτοια άρθρα που δημοσίευαν οι «New York Times» στις 17 Νοεμβρίου του 1931, ειρωνεύονταν το οικονομικό κέντρο του δυτικού κόσμου, τη Γουόλ Στρίτ, αντιπαραβάλλοντάς τη με τις παραγκουλίες του προέδρου Χούβερτ που ξεφύτρωναν σαν μανιτάρια δίπλα στις πόλεις δημιουργώντας την εφιαλτική εικόνα ενός κατακερματισμένου κόσμου. Στους αμερικανικούς δρόμους, ταπεινωμένοι βετεράνοι του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου πουλούσαν τα μεταλλεία ανδρείας που είχαν κερδίσει στα πεδία των μαχών στη Γαλλία και το Βέλγιο για ένα δολάριο και πενήντα σεντς. Η Αμερική μετά τον εκτροχιασμό του φιλελεύθερου καπιταλισμού βρισκόταν μπροστά στο φάσμα μιας γενικευμένης φτώχειας που οδηγούσε στην κατάρρευση κολλοσιαία βιομηχανικά κέντρα σε Νέα Υόρκη, Σικάγο, Μιλγουόκι, Κλίβελαντ, Πίτσμπουργκ. Η Αμερική, η χώρα που χτίστηκε από τα όνειρα, τους αγώνες, τις ελπίδες και τη θέληση των μεταναστών για μια καλύτερη ζωή, ήταν μια χώρα που όχι μόνο δεν μπορούσε να θρέψει τα παιδιά της, αλλά μια χώρα που τα έδιωχνε από τη Γη της Επαγγελίας τους.

Νέα Υόρκη - Λένινγκραντ

Νέα Υόρκη - Λένινγκραντ: μια διαδρομή του παραλογισμού, από αυτές που δεν μπορούσε να χωρέσει ο νους του ανθρώπου. Κι όμως, πάντα υπάρχει το απρόβλεπτο εκείνο γεγονός που ανατρέπει κάθε δεδομένη αντίληψη, κάθε εδραιωμένη άποψη για τη ζωή και τον κόσμο. Εκείνα τα χρόνια για πρώτη φορά στην ιστορία των Ηνωμένων Πολιτειών ήταν περισσότεροι αυτοί που εγκατέλειπαν τη χώρα από εκείνους που έφταναν σ' αυτήν. Χιλιάδες ήταν εκείνοι οι Αμερικανοί πολίτες που πήραν με προθυμία - θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς - το ρίσκο περνώντας περισσότερες περιόδους ανεργίας εφημερίδων οι οποίες με θέρη διαβεβαίωναν πως μόνο στη σοβιετική Ρωσία υπήρχε αλματώδης οικονομική ανάπτυξη και μεγάλες ευκαιρίες εργασίας, ιδίως για μια σειρά ειδικοτήτων που στην τότε Σοβιετική Ένωση ήταν σπάνιες. Από τη μια, είχαν την απελπισία τους και, από την άλλη, διάβαζαν παραζαλισμένοι για νέα εργοστάσια που χτίζονταν στη Ρωσία «...μέσα στα δέντρα και στα λουλούδια, με καφετέριες και βιβλιοθήκες για τους εργάτες, παιδικούς σταθμούς για τα παιδιά - ακόμα και πισίνες, αν έχεις το Θεό σου!» (Την Τζουλιάνη: «Οι Εγκαταλειμμένοι», εκδόσεις Πατάκη).

Μόνο τους πρώτους οκτώ μήνες του 1931, το Άμστερνταμ, το σοβιετικό πρακτορείο εργασίας με έδρα τη Νέα Υόρκη, έλαβε εκατό χιλιάδες αιτήσεις Αμερικανών που ζητούσαν να μετανά-

МЫ ПРЕДЛАГАЕМ ТОРГОВАТЬ И СОРЕВНОВАТЬСЯ!

ΑΡΙΣΤΕΡΑ:
 Προωθούμε το
 εμπόριο και τον
 ανταγωνισμό
 (προπαγανδιστική
 αφίσα)

ΚΑΤΩ: Η
 αμερικανική
 πρεσβεία στην οδό
 Μοσχάβαγα

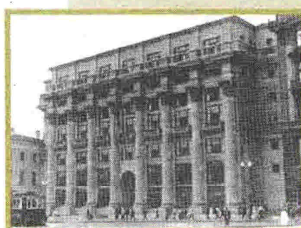
στεύσουν στην ΕΣΣΔ. Και να σκεφτεί κανείς ότι τόσο ανταποκρίθηκαν στις σοβιετικές διαφημίσεις στις εφημερίδες για μόλις έξι χιλιάδες ειδικευμένες θέσεις εργασίας. Στα γραφεία του σοβιετικού πρακτορείου στο Μανχάταν χιλιάδες Αμερικανοί, σέρνοντας στο κατόπι τους τις οικογένειές τους, εκλιπαρούσαν για μια θέση εργασίας στη νέα Γη της Επαγγελίας. Εκεί που όλοι τους διαβεβαίωναν ότι «αντί για σκοτεινούς θλιβερούς εργασιακούς χώρους με κίτρινο φως, θαμπό φωτισμό, θα υπάρχουν φωτεινές, καθαρές αίθουσες με μεγάλα παράθυρα και πόρτες με ωραία πλακάκια, πανίσχυρα συστήματα εξαερισμού, κι όλοι οι πνεύμονες των ανθρώπων, θα ρουφούν και θα εξαφανίζονται στη βρωμιά, τη σκόνη και τα ροκανίδια των εργοστασίων» («New Russia's Primer»). Κάποιες ειδικότητες εξασφάλιζαν ακόμα και δωρεάν εισιτήριο προς τη Σοβιετική Ένωση, τη χώρα που διακήρυττε επίσημα πως η ανεργία είχε εκλείψει.

Οι Αμερικανοί μετανάστες «έβλεπαν τους εαυτούς τους ως τους πρωτοπόρους μιας νέας μεθορίου, που μετατοπιζόταν αργά από τη δύση προς την ανατολή: τους δέλεαζε η ιδέα ότι μόνο της ασφάλειας σε δύσκολους καιρούς αλλά και των απλών πειρασμών της επάρκειας: τα τρία πλήρη γεύματα την ημέρα, μια αξιοπρεπής δουλειά, μια στέγη πάνω από το κεφάλι τους, ένας γιατρός για τα παιδιά και η γνώ-

ση ότι όλα αυτά δεν θα μπορούσαν να τους τα αφαιρέσουν με το κούνημα ενός δακτύλου ή με τον κύπιο του τηλετυπωτή μετοχών» (Andrew Smith, «I Was a Soviet Worker», London 1937). Έτσι ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα Αμερικανών όλων των ειδικοτήτων – καθηγητές, μηχανικοί, εργάτες εργοστασίων, δάσκαλοι, καλλιτέχνες, γιατροί, αγρότες – έβλεπαν από το κατάρωμα του πλοίου το Άγαλμα της Ελευθερίας να χάνεται και να ξανοίγεται μπροστά τους το όραμα ενός πραγματικού κόσμου βγαλμένου μέσα από την πλέον φιλόδοξη επανάσταση της Ιστορίας. Ανάμεσά τους βρίσκονταν επίσης και Αμερικανοί κομμουνιστές, συνδικαλιστές και διάφοροι ριζοσπάστες της σχολής του Τζον Ριντ, με τις αποσκευές τους να βαραινούν από τους τόμους των Μαρξ - Ένγκελς αλλά και του Λένιν, και δεν έβλεπαν την ώρα να πατήσουν το πόδι τους στη χώρα του σοσιαλιστικού παραδείσου...

Ο επίλογος μιας μετανάστευσης

Ανάμεσά τους και νέα παιδιά χαρούμενα, γεμάτα υγεία και ορμή και κυρίως όνειρα για έναν καλύτερο κόσμο, τα ονόματά τους δεν είναι γνωστά, δεν προέρχονταν από ονομαστές οικογένειες, δεν είχαν διάσημους γονείς, ήταν απλώς νεαροί ονειροπόλοι που άφηναν πίσω τους, άλλος το Ντιτρόιτ, άλλος τη Βοστώνη, άλλος τη Νέα Υόρκη, το Σαν Φρανσίσκο και

Οι Αμερικανοί
 μετανάστες «έβλεπαν
 τους εαυτούς τους ως
 τους πρωτοπόρους
 μιας νέας μεθορίου,
 που μετατοπιζόταν
 αργά από τη δύση
 προς την ανατολή

τις Μεσοδυτικές Πολιτείες. Άρνολντ Πρίντιν, Άρθουρ Άμπολιν, Γιουτζίν Πίτερσον, Λίο Φάινσταϊν, Βίκτορ Χέρμαν, Λίο Χέρμαν, Μπέννυ Γκρόντον. Έχει σωθεί η φωτογραφία τους: όλοι μαζί, μια ομάδα του μπιέζ-μπολ, ενός κατεξοχίν αμερικανικού αθλήματος, το οποίο έκαναν γνωστό οι μετανάστες εργάτες στους σοβιετικούς συντρόφους τους.

Στη φωτογραφία που σώθηκε είναι κι άλλοι μετανάστες μαζί τους, αλλά λίγη σημασία είχαν τα χαμόγελά τους, γιατί οι περισσότεροι από αυτούς θα πεθάνουν λίγο αργότερα, το 1934. Δεν πρόκειται βεβαίως για εργατικό ατύχημα ούτε για κάποιο δυστύχημα. Οι νέοι αυτοί, όπως και πολλοί άλλοι συμπατριώτες τους, εκτελέστηκαν οι περισσότεροι ως πράκτορες του ιμπεριαλισμού, μετά το 1934, όταν στην ΕΣΣΔ άρχισαν οι μεγάλες εκκαθαρίσεις.

Οι ελάχιστοι που σώθηκαν, θρηνούσαν για την τύχη τους να ζήσουν αυτό τον εφιάλτη, θύματα κι αυτοί της πιο παρατεταμένης κρατικής τρομοκρατίας που ασκήθηκε στη σύγχρονη Ιστορία.

Το κείμενο αυτό βασίστηκε στο συγκλονιστικό βιβλίο του Τιμ Τζουλιάνο «Οι Εγκαταλειμμένοι», που κυκλοφόρησε πρόσφατα στη χώρα μας από τις εκδόσεις Πατάκη. Οι περισσότερες φωτογραφίες προέρχονται από την ίδια έκδοση.

xenofonb@gmail.com